GEFAD / GUJGEF 36 (1): 175-193 (2016)

Felsefe ve Estetik Dersleri 2009 Öğretim Programları Üzerine: Değer-Duyuşsal Alan Kazanımı-Değerler Eğitimi İlişkisi[1]

On the 2009 Curricula of Philosophy and Aesthetics Courses: The Relation Between Value-Affective Domain Attainment-Values Education

Faruk MANAV

Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü,
faruk-manav@hotmail.com

ÖZ

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarını değer-duyuşsal alan kazanımları ilişkisi bağlamında incelemek ve bu derslerin değerler eğitimi ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu kapsamda bu çalışmada, 2009 yılında geliştirilen ortaöğretim felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarının kazanımları, değer ve duyuş ilişkisinden hareketle değerlerle ilişkili olan duyuşsal alan kazanımları bağlamında incelenmiştir. Çalışmada felsefe öğretim programında 9 duyuşsal kazanımın bulunduğu ve bu kazanımların herhangi bir değeri kazandırmaktan uzak olduğu görülmüştür. Estetik öğretim programında, bazı değerlere yer verilmesine rağmen herhangi bir duyuşsal kazanımın olmadığı görülmüştür. Çalışmanın sonucunda, bu dersleri değerler eğitiminde daha etkin hale getirebilmek için bazı çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Değerler Eğitimi, Felsefe Öğretimi, Felsefe Öğretim Programı, Estetik Öğretim Programı, Duyuşsal Alan Kazanımları*

ABSTRACT

This study aims to examine the curriculum of philosophy and aesthetics courses at secondary education with respect to their relation with value/affective domain attainments and to demonstrate the relation of these courses to values education. For this purpose, the study investigated the attainments of the curriculum of philosophy and aesthetics in secondary education developed in 2009 in the framework of affective domain attainments, which are related with values. It was observed in the study that the

[1] Bu çalışma, 19-21 Haziran 2014 tarihleri arasında Erzurum'da düzenlenen *Uluslararası İnsanî Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu*'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

curriculum of philosophy included 9 affective attainments and that these attainments are far from providing the attainment of any value. It was also observed that while the curriculum of aesthetics includes some values, it does not provide any affective attainment. In consequence of the study, some solutions were suggested for making these courses more efficient in values education.
Keywords: *Values Education, Teaching Philosophy, Philosophy Curriculum, Aesthetics Curriculum, Affective Domain Attainments*

GİRİŞ

Ülkemizde 2010 yılından bu yana dengeli, sağlıklı, gelişmiş kişiliğe sahip bireyler ve temel insanî değerleri kazanmış iyi vatandaş, iyi insan yetiştirmek düşüncesinden hareketle değerler eğitimine ağırlık verilmeye başlanmış ve değerlerin 2003 yılından itibaren geliştirilen öğretim programlarına yansıtıldığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretim programlarının uygulayıcısı konumundaki her kademedeki öğretmenlere değerleri öğrencilere aktarma konusunda görevler düştüğü belirtilmiştir (MEB, 2010a). Bu çerçeveden bakıldığında bu anlayışın tüm derslere yansımış olması gerektiği düşünülebilir. Bu bakımdan ortaöğretim felsefe ve estetik dersleri üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada da bu ölçüt/düşünce temele alınarak hareket edilmiştir.

Ülkemizde değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında; değerler eğitimini derslerle ve öğretim programlarıyla/kazanımlarla ilişkilendiren çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Demircioğlu & Tokdemir, 2008; Zabun, 2013; Özen, Güleryüz & Bulut Özen, 2012; Orhan, 2013; Keskin & Coşkun Keskin, 2013; Yaşar & Çengelci, 2012; Kurtdede Fidan, 2013; Kaymakcan & Meydan, 2011; Yaşaroğlu, 2013; Çekin, 2012; Gömleksiz & Cüro, 2011). Daha özelinde ise felsefenin/felsefe dersinin değerler eğitimi ile ilişkisi üzerine yapılmış çalışmalar oldukça sınırlı sayıda olmakla birlikte konuyla ilgili bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar; Dombaycı (2010)'un "Değerler Eğitiminde Felsefî Sorgulamanın Rolü", Dombaycı (2011)'in "Felsefe'nin Değer/ler'i" ve Soyucak (2015)'in "Felsefenin Değerler Eğitimindeki Rolü" başlıklı çalışmalarıdır. Ayrıca Akyol (2013)'ün "İslam Ahlak Felsefesinde Değerler Eğitimi" başlıklı çalışması da felsefeyi değerler eğitimi ile ilişkilendirmesi nedeniyle ilgili

literatür bağlamında değerlendirilebilir. Estetik dersinin değerler eğitimi boyutuyla ilgili ise herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan bu çalışmanın amacı ise ortaöğretim felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarını, değer-duyuşsal alan kazanımları ilişkisi bağlamında incelemek ve bu derslerin değerler eğitimi ile olan ilişkisini ortaya koymaktır. Bu çerçevede öncelikle değer-duyuş kavramının ilişkisi açıklanmış, daha sonra değer-duyuşsal alan ve öğretim programlarının aralarındaki ilişki netleştirilmiş, felsefe ve estetik derslerinin öğretim programları mercek altına alınmış ve ardından bu derslerin değerler eğitimi ile ilişkileri ortaya konulmuştur.

YÖNTEM

Bu çalışmada, araştırmanın konusu ile ilgili bilgilere sahip olan yazılı materyallerin analizine dayanan ve diğer veri toplama araçlarına oranla daha ekonomik özelliklere sahip olan nitel veri toplama yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır (Cansız Aktaş, 2015). Bu çalışmada da felsefe ve estetik derslerinin öğretim programları ve konuyla ilgili olan diğer yazılı materyaller ve kaynaklar incelenmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen bulgular, çalışmanın yöntemi ışığında analiz edilmiş olan yazılı kaynaklara dayalı olarak elde edilen bulgulardır.

Değer ve Duyuş Kavramları

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlükte; "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet… Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" (TDK, t.y./a, Madde 1 ve 7) ya da eğitim boyutuyla "Bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik" (TDK, t.y./b, Madde 1) anlamlarıyla tanımlanan değer kavramı; felsefî anlamda ise insanın herhangi bir nesne ya da durumla karşılaşmasındaki istek, amaç ve ihtiyacına göre atfettiği anlam olarak tanımlanmaktadır (Önal, 2006). Yani değer kavramının eğitim, felsefe ve başka

alanlarda anlam açılımları olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar farklı alanlarda farklı anlamlara sahipmiş gibi görünse de 'değerler' tabiriyle kastedilen anlam, yukarıda bahsi geçen tanımları kapsayıcı şekildedir. Çünkü değerler ifadesi genel olarak Halstead (2005, s. 4)'e göre; "…davranışın genel kılavuzları ya da karar vermede referans noktası olan… ve kişisel bütünlük ve kişisel kimlik ile yakından ilgili olan ilkeler, temel kanaatler, idealler, standartlar ya da hayat görüşleri…" anlamına gelmektedir.

Duyuş kavramı ise genellikle duygular ve coşkularla ilgili olan, akıl ve mantığın zıddı anlamındadır ve duyuşun kalp ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Bacanlı, 2006). Duyuşsal davranış ya da özellik denildiğinde ise; "…tutum, kendini algılama, ilgi ve değerler…" (Tekindal, 2009, s. 5) kastedilmektedir. O halde duyuşsal alan davranışlarının değerler ile doğrudan bir ilişkisi olduğu söylenebilir. Bu bakımdan bu hususun açıklanması gerekmektedir.

Öğretim Programı, Duyuşsal Kazanımlar ve Değerler Arasındaki İlişki

Değerler, eğitim yoluyla aktarılmak isteniyorsa eğitim sisteminin bazı öğelerinin dikkate alınması gerekecektir ki bu öğelerin en önemlilerinden birisi kuşkusuz öğretim programıdır. "Öğretim programı, eğitim programının amaçları doğrultusunda öğrenciye kazandırılması istenen bilgi, beceri, tutum ve davranışların ders kümeleri olarak planlı bir biçimde düzenlenmesi…" (Demirel, 2014, s. 12) olarak tanımlandığından değerlerin aktarılması sürecinde etkin bir şekilde yer alması gerektiği düşünülebilir. Öğretim programının tanımında geçen bireye kazandırılması istenenlerin aslında hedef ya da kazanımlara[2] karşılık geldiği söylenebilir. Çünkü eğitimde kazanım/hedef denildiğinde, tam olarak "…kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler… bilgi, beceri, değer, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kişilik vb..." (Sönmez, 2010, s. 23) kastedilmektedir. Bu sebeple değerlerin bireylere aktarılabilmesi adına Yazıcı (2006, s. 516)'nın belirttiği

[2] Kazanım, İngilizce 'attainment' kelimesine karşılık gelmekte ve gerçekleştirme, ulaşma ya da kazanma gibi anlamlara sahip olarak, program hedeflerinin gerçekleştirme düzeyini ifade etmektedir (Demirel, 2014). Bu çalışmada ise kazanım ile hedef kavramları aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

gibi; "Ülkemizin mevcut durumu göz önüne alınarak, değerler eğitimiyle uyumlu öğretim programları hazırlanmalıdır." Bu bakımdan öğretim programları açısından "…hangi kazanımların hangi değerlerle ilişkili olduğunun belirlenmesi…" (Yaşaroğlu, 2013, s. 852) büyük öneme sahip olmaktadır.

Programların kazanımları belirlenirken dikkat edilmesi gereken hususların başında ise hedeflerin belirlendikten sonra aşamalı olarak sınıflandırılması gelmektedir. Aşamalı sınıflandırma, öğrenme etkinliklerine olumlu katkıları olduğu gibi bu katkılar araştırma bulgularıyla da desteklenmiştir. Hedeflerin aşamalı olarak sınıflandırılmasında en çok kabul gören görüş ise Bloom ve arkadaşları tarafından örgütlenen Bloom Taksonomisidir. Bu sınıflamaya göre hedefler, kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanmaktadır. Dolayısıyla en alt basamakta en basit, en üst basamakta ise en karmaşık davranışlar yer almaktadır (Demirel, 2013). Hedeflerin aşamalı sınıflamasında alanlar ise zihinsel öğrenmelere dayalı olan bilişsel alan (Bloom, 1956; Aktaran: Demirel, 2014), ilgi, tutum, kişilik ve değer yargıları gibi özellikleri kapsayan duyuşsal alan (Sönmez, 2010) ve zihin ve kas uyumunu gerektiren becerilerin ön planda olduğu devinişsel alanlardır (Grobman, 1970; Aktaran: Demirel, 2014). Bilişsel alanın basamakları: "Bilgi, Kavrama, Uygulama, Analiz, Sentez, Değerlendirme" (Demirel, 2013, ss. 101-102) şeklindedir. Değerlerle ilgili olduğunu düşündüğümüz duyuşsal alan ise "Alma, Tepkide Bulunma, Değer Verme, Örgütleme, Kişilik Haline Getirme" (Demirel, 2013, s. 102) basamaklarından oluşmaktadır. Her ne kadar program hedefleri oluşturulurken yukarıda Demirel (2013)'ün belirttiği gibi bilişsel alana ait olan Bloom taksonomisi genellikle temel alınsa da, duyuşsal alana ait olan kazanımlar da öğretim programlarında yer alabilmektedir. Çünkü bireylerin sahip olmaları beklenen bilişsel düzeyin ya da bilgi düzeyinin sahip olduğu önem kadar, duyuşsal alana ait olan duygu, düşünce ve değerlerin de önemi yadsınamaz boyuttadır (Yaşaroğlu, 2013). Ancak eğitimde duyuşsal nitelikli davranışlar yani kazanımlar ihmal edilebilmektedir. Eğitimde duyuşsal hedeflerin ihmal edilmesinin nedenleri ise bu hedeflere ulaşmanın zorlukları, somutlaştırmada yaşanan güçlük, uzun zaman alacağının düşünülmesi,

değerlendirmenin zor oluşu, bu hedeflerin diğer alanlara göre daha esnek oluşu gibi nedenlerdir (Bacanlı, 2006).

Eğitim ve öğretim programlarında duyuşsal hedeflerin ihmal edilmesi sebebiyle değerler eğitiminde bazı sıkıntıların yaşanması olasıdır. Ülkemizde geliştirilen öğretim programlarına bakıldığında bazılarında değerlere doğrudan programlar içinde yer verildiğini, bazılarında ise değerlerin genel amaçlar içinde yer aldığını görmek mümkündür. Sözgelimi ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programında; "Adalet, Aile kurumuna ve birliğine önem verme, Demokrasi bilinci, Dürüstlük, Alçakgönüllülük, Bağımsızlık, Bağışlama, Barış, Türk Bayrağına ve İstiklâl Marşı'na saygı, Cesaret, Cömertlik, Çalışkanlık… Hoşgörü, Samimiyet, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Sözünde durmak, Şükür, Tarihsel mirasa duyarlılık, Tutumluluk, Türk büyüklerine saygı…" (MEB, 2010b, ss. 23-24) gibi değerlere yer verilmiştir. Ortaöğretim 11. sınıf tarih dersi öğretim programının 12. genel amacında ise değerlerle ilgili olarak şu ifade geçmektedir: "Barış, hoşgörü, karşılıklı anlayış, demokrasi ve insan hakları gibi temel değerlerin önemini kavratarak bunların korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlı olmalarını sağlamak" (MEB, 2011, s. 4). Bunların dışında ülkemizde bazı programlarda değerler kazanımların içerisinde duyuşsal davranış niteliğinde de yer alabilmektedir. Örneğin, ilköğretim hayat bilgisi (1, 2, 3. sınıflar) öğretim programında 2. Sınıf kazanımları arasında yer alan; "İnsanların niçin tasarruf yaptıklarını araştırır ve yeterli para biriktirinceye kadar isteklerini erteler." (MEB, 2009a, s. 155) kazanımı Yaşaroğlu (2013)'e göre sabır değerine karşılık gelmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 yılında yayımladığı İlk Ders Konulu Genelge'de de iyi olma, hoşgörülü olma, güven, dürüstlük, takdir etme, kurallara uyma, barış, yardımlaşma, dayanışma gibi değerler, değerler eğitimine yönelik etkinlik örneklerinde göze çarpmaktadır (MEB, 2010a). Tüm bu veriler ışığında öğretim programlarının değerler eğitimi sürecinin doğrudan içinde yer alması gerektiğini/gerekeceğini söylemek mümkündür. Peki, durum felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarında nasıldır? Çalışmanın bu safhasında bu sorunun yanıtını vermek gerekmektedir.

Felsefe Dersi Öğretim Programının Kazanım ve Değerler Açısından Analizi

Felsefe dersi öğretim programında herhangi bir değerin kazandırılmasının amaçlanmadığı görülmektedir (MEB, 2009b). Oysa programın genel amaçlarına bakıldığında; 6. Amaçta "İnsan açısından değerlerin anlamını fark etmeleri hem etik hem de estetik değerleri, millî ve evrensel açıdan değerlendirebilme tutumu geliştirmeleri" (MEB, 2009b, s. 4), 7. Amaçta "Kendilerini ve evreni anlamak için sorgulama tutumu geliştirebilmeleri" (MEB, 2009b, s. 4), 8. Amaçta "Konulara çok yönlü bakış açısıyla bakabilme tutumu kazanmaları" (MEB, 2009b, s. 4) ve 9. Amaçta da "Tartışma kültürünü geliştirebilmeleri, düşüncelerini aktarırken kavramları doğru ve özenli biçimde kullanabilme tutumu geliştirmeleri" (MEB, 2009b, s. 4) gibi aslında "Eğitimde birtakım nesnelere karşı olumlu veya olumsuz duyguların kazandırılması, toplum ve tabii ki devlet tarafından istenilen değerlerin yeni nesillere aktarılması…" (Bacanlı, 2006, s. 14) eylemine aracılık eden duyuşsal nitelikli amaçlar yer almaktadır. Ancak bu amaçların felsefe eğitimi aracılığıyla değerler eğitimine nasıl aracılık edeceği bir yana, bu amaca nasıl hizmet ettiklerini söylemek mümkün değildir. Çünkü "Hem duyuşsal davranışlara ilişkin vurguların hem de felsefî sorgulamaya veya düşünmeye ilişkin vurguların programın giriş bölümünde bulunmasına rağmen, bunlar kazanımlarda açık bir şekilde yer almamaktadırlar." (Dombaycı, 2013, s. 148).

Felsefe dersi öğretim programının kazanımlarının öğrenme alanları ve düzeylerine göre dağılımı ise şu şekildedir (MEB, 2009b)[3]:

[3] Kazanımların alan ve düzeyleri Sönmez (2010) ve Demirel (2013)'e göre belirlenmiştir.

Tablo 1. 2009 Felsefe Dersi Öğretim Programı Kazanımları[4]

Eylemsi	**Sayısı**	**Alanı**	**Düzeyi**
Açıklar	9	Bilişsel	Kavrama
Kavrar	8	Bilişsel	Kavrama
Değerlendirir	7	Bilişsel	Değerlendirme
Fark eder	7	Duyuşsal	Alma
Tanır	6	Bilişsel	Bilgi
Sorgular	5	Bilişsel	Değerlendirme
Bilgi sahibi olur	4	Bilişsel	Bilgi
Tartışır	3	Bilişsel	Sentez
Ayırt eder	3	Bilişsel	Analiz
Farkına varır	2	Duyuşsal	Alma
Anlar	1	Bilişsel	Kavrama
Farkı anlar	1	Bilişsel	Analiz
Bağ kurar	1	Bilişsel	Analiz
Karşılaştırır	1	Bilişsel	Analiz
TOPLAM	**58**		

Tablodan da anlaşılacağı üzere felsefe dersi öğretim programında duyuşsal alana ait 9 kazanım bulunmaktadır. Ancak bu kazanımların fark etme boyutundan öteye geçememesi, herhangi bir değer ya da tutumu kazandırma potansiyelini de azaltmaktadır. Çünkü alma basamağına karşılık gelen farkına varma ya da fark etme eylemlerinin; "…nesne ve olgudan gelen uyarıcıya fark etme..." (Sönmez, 2010, s. 92) dışında bir işleve sahip olmadıkları söylenebilir. Ayrıca program öğrencilere ağırlıkla bilgi kazandırma amacına sahip bir görünüm içindedir. Her ne kadar "…duyuş ve biliş, psikolojik araştırmalarda gösterildiği gibi, eş zamanlı olarak…" (Bacanlı, 2006, s. 7) görülse de sadece bilişsel niteliklerin öğretilmesi duyuşsal davranışların kazandırılması için yeterli olmayabilir. Bu nedenle felsefe dersi öğretim programında "…duyuşsal alan hedeflerinin program kapsamına alınması gerekmektedir." (Dombaycı, 2013, s. 147). Kaldı ki programda programın uygulamasına ilişkin esaslarda yer alan "Kazanımlar, felsefe dersinin genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak nitelikte belirlenmiştir." (MEB, 2009b, s. 7) ifadesinin de tam olarak gerçekleşmeme olasılığı bulunmaktadır.

[4] 2009 Felsefe Dersi Öğretim Programının kazanımlarına ilişkin başka bir çalışma ve görüş için bkz. Dombaycı (2013).

Özellikle son yıllarda yenilenen öğretim programlarının bazılarında kazandırılması öngörülen değerler yukarıda bahsedildiği gibi açıkça belirtilmiş ve bazı derslerde de kazanımlara yansıtılmış olmasına rağmen, felsefe gibi "…evren, insan ve değerleri özü itibariyle anlamak amacıyla sürdürülen en kapsamlı bir araştırma, bütünleştirici bir açıklama çabası…" (Gürsoy, 2006, s. 67) içerisinde olan bir disiplinin eğitiminde değerlerin herhangi bir şekilde yer almaması ya da bu disiplinin değerler eğitimi ile ilgisinin olmadığının düşünülmesi büyük bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

Estetik Dersi Öğretim Programının Kazanım ve Değerler Açısından Analizi

Güzel sanatlar ve spor liseleri için hazırlanan estetik dersi öğretim programında; "Dayanışma, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, estetik duyarlılık, sorumluluk, empati, diğerkâmlık, sanatseverlik, duyarlılık, farklılıklara saygı, ulusal, toplumsal ve kültürel bilinç, kültürel mirası korumaya duyarlılık, sanata, kültüre ve değerlere saygı, bilimsellik, kendine güven, diğer insanlara güven" (MEB, 2009c, s. 13) gibi değerlerin kazandırılmasının hedeflenmiş olması, değerler eğitimi açısından olumlu bir unsur olarak değerlendirilebilir. Ancak programın kazanımlarına bakıldığında aynı olumlu tablodan bahsetmek neredeyse olanaksızdır. Estetik öğretim programının kazanımlarının öğrenme alanları ve düzeylerine göre dağılımı ise şöyledir (MEB, 2009c)[5]:

[5] Kazanımların alan ve düzeyleri Sönmez (2010) ve Demirel (2013)'e göre belirlenmiştir.

Tablo 2. 2009 Estetik Dersi Öğretim Programı Kazanımları

Eylemsi	**Sayısı**	**Alanı**	**Düzeyi**
Sorgular	14	Bilişsel	Değerlendirme
Belirler	4	Bilişsel	Analiz
Yorumlar	3	Bilişsel	Kavrama
Farkı/farklılıklarını/farklılığı belirler	3	Bilişsel	Analiz
Farkları/farklılıkları sorgular	2	Bilişsel	Analiz
Ayırt eder	2	Bilişsel	Analiz
Ortaya koyar	2	Bilişsel	Kavrama
İlgi/ilgisini kurar	2	Bilişsel	Analiz
Farkı yorumlar	1	Bilişsel	Analiz
Özetler	1	Bilişsel	Kavrama
Ulaşır	1	Bilişsel	Analiz
Bağlantı kurar	1	Bilişsel	Analiz
Temellendirir	1	Bilişsel	Sentez
İlişki kurar	1	Bilişsel	Analiz
Takip eder	1	Bilişsel	Bilgi
Saptar	1	Bilişsel	Analiz
Karşılaştırır	1	Bilişsel	Analiz
Sonuç çıkartır	1	Bilişsel	Analiz
İlişkilendirir	1	Bilişsel	Analiz
Tespit eder	1	Bilişsel	Analiz
TOPLAM	**44**		

Tablodan anlaşılacağı üzere estetik dersinin kazanımları arasında duyuşsal alana ait bir kazanım bulunmamaktadır. Dersin bazı değerleri kazandırmayı amaçlayıp, kazanımlarında hiçbir değerin ve duyuşsal alana ait bir kazanımın yer almaması, bu açıdan bir eksiklik olarak görülebilir. Çünkü kazanımlarda yer verilmeden değerlerin kazandırılmak istenmesi, bu işin sanki dersin dolaylı yoldan gerçekleştirmesi gereken bir göreviymiş gibi algılanmasına neden olacaktır ve bu durum, sorunlara yol açacaktır.

Bunun yanı sıra programda yer alan değerlere ilişkin olarak her ünitenin açıklamalarında o ünite ile ilgili belirtilen değerlere öğrencinin ulaşmasının beklenmesinin (MEB, 2009c) belirtilmesi de bir başka sorundur. Ayrıca programın genel amaçlarında yer alan "Ulusal kültür değerlerimizin yaşatılıp sürdürülmesi

bilincine ulaşmalarını amaçlamaktadır." (MEB, 2009c, s. 11) ve öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak "Kullanacağı öğretim yöntemini iyi belirleyebilen bir öğretmen eğitimin duyuşsal boyutuna ne kadar hizmet edebiliyorsa öğrencisini öğrenme etkinliğine de o kadar yaklaştırıyor denilebilir." (MEB, 2009c, s. 15) ifadeleriyle de çelişen bir durum ortaya çıkmaktadır.

Eğer amaç toplumumuzun sahip olduğu değerleri bireylere kazandırmaksa; bu amaç, programların kazanımlarına yansıtılmak durumundadır. Unutulmamalıdır ki programların amaçları/hedefleri "…'bireyleri niçin eğitiyoruz?' sorusuna yanıt aramak" (Demirel, 2013, s. 95) anlamındadır denilebilir. Yani derslerin amaçları ya da kazanımları sadece bireylere bilgi yüklemek ya da kazandırmak olmamalıdır. Üstelik estetik gibi bireylerin doğrudan değerlerin doğasını kavrayabilecekleri niteliğe sahip olan ve "…güzellik alanında söz konusu olan değerleri konu alan…" (Cevizci, 1999, s. 314) bir dersin/disiplinin programında bu durumun gözden kaçırılması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Felsefe ve Estetik Derslerinin Değerler Eğitimi ile İlişkisi

Öğretim programlarındaki durum bu şekilde ise felsefe ve estetik derslerinin değerler ile ne gibi bir ilgisi bulunmaktadır? Bu sorunun cevabı, estetiğin felsefenin bir alt disiplini[6] olması (Cevizci, 2014) nedeniyle 'felsefe ne işe yarar?' sorusunun cevabıyla paraleldir. Bu nedenle çalışmamızın bu aşamasında felsefenin kapsamının ve ne işe yaradığının ortaya konulması gerekmektedir.

Kelime kökeni olarak Yunanca 'seviyorum, peşinden koşuyorum, arıyorum' anlamlarına karşılık gelen phileo ve 'bilgi, bilgelik' anlamındaki sophia kelimelerinden türeyen felsefe, bilgelik sevgisi anlamına gelmektedir (Cevizci, 1999). Bu bilgelik sevgisinin daha doğrusu filozofların üzerinde durduğu üç temel soru ise varlık, bilgi ve değerin neliği üzerinedir (Topdemir, 2008). Bu bakımdan felsefe, temelde varlık, bilgi ve değer alanlarıyla ilgilenmektedir denilebilir. Bu alanlarda sorgulama ve araştırma yapan felsefe, "…bir problemi yalnızca bir bakış açısından, belli bir yönden ele alan

[6] Çalışmanın bu safhasından sonra felsefe için söylenilenler estetik için de geçerli olacaktır.

diğer disiplinlerin, bilgi türlerinin tersine, bir problemi bütün yönleriyle ele almayı içerir." (Cevizci, 2009, s. 104). Buradan hareketle felsefe, insana bütüncül bir bakış açısı kazandırmaktadır denilebilir. Bütüncül bakış açısının ise farklı görüşlere saygı duymakla ve hoşgörü ile ilgili olduğu söylenebilir. Çünkü "…felsefedeki fikirler ancak, farklı görüş ve kanaatlere duyarlı olarak ve özellikle onlara ihtiyaç duyarak gelişir… Felsefe kendini ve karşı kanaatleri anlamada en çok hoşgörü ortaya koymak durumunda olan ve gerçek anlamıyla tatbik edildiğinde en çok hoşgörü telkin eden bir tavra sahiptir." (Gürsoy, 1991, s. 21).

Bu açıdan iyi bir felsefe eğitiminin kişileri hoşgörülü, anlayışlı, farklı görüşlere karşı saygılı ve farklı bakış açılarına sahip bireyler haline getireceği söylenebilir. Çünkü bu değerler, felsefî tavır ya da felsefî düşünüşün özünde zaten bulunmaktadır. "Ötekine de bir değer, en azından eşit saygı ve muameleyi hak eden bir ahlakî değer olarak bakabilmeyi, sadece felsefî bir bakış öğretebilir. İnsanlara bu temel alışkanlıkları ve erdemleri kazandıracak olan şey de yalnızca felsefedir, felsefî bir bakış açısıdır." (Cevizci, 2009, s. 117). Bu bakımdan felsefe eğitiminin değerlerin kazandırılmasındaki rolü yadsınamaz boyuttadır. Ancak felsefe, çeşitli nedenlerden dolayı çoğu zaman istenmeyen bir alan olmuştur. Bunu Jaspers'in şu sözüyle belirtmek mümkündür: "Felsefede bilinenin kesin genel geçerliği yoktur demek yalan değildir." (Jaspers, 2007, s. 53). Çünkü felsefe, bir bilim gibi herkes için genel geçerliği olan nesnel ve kanıtlanmış bilgiler ortaya koymadığı için (Cevizci, 2014) gereksiz bir uğraşı alanı olarak görülebilmektedir. Bu yüzden öncelikle bu düşünceden kurtulmak gerekmektedir. Doğrudan düşünsel faaliyete dayanan bir alan olan felsefeden pratik fayda anlamında bir şeyler beklemek de gereksizdir. Çünkü "Felsefenin değeri yalnızca zihnin değerleri arasında aranmalıdır ve felsefenin bir zaman savurganlığı olmadığına, yalnızca zihnin değerlerine ilgisiz kalmayan insanlar inandırılabilir." (Russell, 1994, s. 123). Bunu sağlamanın yolu da iyi bir felsefe eğitiminden geçmektedir denilebilir.

İyi bir felsefe eğitimi almış yani, felsefenin doğasını kavramış kişiler, felsefenin zihinsel değerlerine ve insan yaşamına olan katkılarına sahip olabileceklerdir. Bu yüzden felsefe, gereksiz bir uğraşı alanı olmaktan çıkarılmak durumundadır. Russell, felsefenin

hak ettiği değeri bulma reçetesini şöyle dile getirir: "Fakat ayrıca eğer felsefenin değerini belirtme çabalarımızda başarısızlığa düşmek istemiyorsak, önce zihnimizi, yanlış olarak gerçekçi denilen adamların önyargılarından kurtarmalıyız." (Russell, 1994, s. 123). Bunun için de okullarda felsefe bilgisini bizim için anlamlı ve daha işlevsel hale getirecek, bize eleştirel tutum kazandıracak ve varlığımızın anlamını sorgulamamıza olanak sağlayacak olan felsefe yapmanın (Taşdelen, 2007) önemi gün yüzüne çıkmış olmaktadır. O halde okullarda sadece felsefe bilgisi değil felsefe yapmak da öğretilmelidir. Çünkü "Felsefe yapmak, düşüncenin işleyişinin olağan istikametine müdahale etmektir." (Bergson, 2011, s. 77). Düşüncenin olağan istikameti, bize verilen bilginin olduğu gibi kabul edilmesidir denilebilir. Ancak ne zaman verilen bilgilerden yola çıkarak özgün ve yaratıcı düşünceler ortaya koymaya çalışılırsa, sorgulamalar yapılırsa o zaman gerçek anlamda felsefe yapılmış olur ve böylece zihin dünyamız ve bakış açılarımızın zenginleştirildiği, her şeyden önemlisi de felsefenin yaşamımızla birleştirildiği söylenebilir. Çünkü "Felsefenin hayatla arasına bir duvar çekmek ve onları birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bu nedenle felsefe eğitimi, felsefeyi hayattan ayırmaya değil, öncelikle onunla birleştirmeye çalışır. Felsefe eğitimi, yaşamla felsefe arasındaki sınırları kaldıran, ilerledikçe felsefenin yaşam, yaşamın felsefe olduğu bir etkinlik alanıdır." (Taşdelen, 2007, s. 283). Descartes'ın da dediği gibi unutulmamalıdır ki "Açıkçası felsefesiz yaşamak, açmayı denemeden, gözü kapalı yaşamaktır… Bize ahlakımızı düzenlemek ve bu dünyada yaşamımızı yönlendirmek için felsefe öğrenmek, adımlarımıza yol göstermek için gözlerimizi kullanmaktan çok daha gereklidir." (Descartes, 2004, s. 33). Bu nedenle gözü kapalı yaşamamak için, her daim uyanık olmak için, yaşama daha yakın olmak için felsefeye ihtiyacımız bulunmaktadır denilebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan çalışmada felsefe ve estetik derslerinin öğretim programlarının duyuşsal nitelikli kazanımlar ve değerler eğitimi açısından olumsuz bir karaktere sahip oldukları görülmüştür. Gerek felsefe gerekse estetik dersi öğretim programı, her ne kadar felsefe dersi öğretim programında 9 duyuşsal nitelikli kazanım yer alıyor olsa da bilişsel alan

kazanımları üzerine kurulu yapılarıyla dikkat çekmektedir. Bunun yanında estetik dersinin öğretim programında kazandırılması öngörülen değerler açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, bu değerlerin herhangi birisinin programın kazanımlarına yansıtılmadığı tespit edilmiştir.

Felsefe dersi öğretim programında ise hem değerlerin açıkça belirtilmediği hem de programın genel amaçlarında yer alan duyuşsal nitelikli ifadelerin kazanımlarla ilişkilendirilmediği görülmüştür. Bu bulgu, Dombaycı (2013)'ün bulgularıyla örtüşmektedir. Bu nedenle mevcut programlarda güncelleştirmeye gitmek mecburi gibi görünmektedir. Bu çerçevede mevcut programlar, derslerin doğaları da göz önüne alınarak değerler eğitimine daha elverişli hale getirilmek durumundadır. Programlarda bu konuda yapılması gereken güncellemeleri ise şöyle sıralamak mümkündür:

1. Felsefe dersinde kazandırılması öngörülen değerleri açıkça belirterek kazanımlara yansıtmak ve değerlerin nasıl kazandırılacağını açıklamalarda belirtmek,

2. Estetik dersinde hâlihazırda belirlenmiş olan değerleri kazanımlara yansıtmak ve açıklamalarda belirtilen değerlerin nasıl kazandırılacağını açıkça ifade etmek,

3. Her iki dersin programına değer kazandırmaya yönelik duyuşsal nitelikli kazanımları ekleyerek ya da kazanımları yeniden düzenleyerek dersleri sadece bilgi kazandıran görünümden kurtarmak. Bununla ilgili olarak Dombaycı (2013) de programda duyuşsal nitelikli davranışların olmayışını bir eksiklik olarak görmekte ve onaylama, kabul etme, destekleme gibi duyuşsal eylemsilerin programda kullanılabileceğini önermektedir.

Söz konusu bu güncellemeler ve değişiklikler yapıldığı zaman özellikle felsefe dersinin değerler eğitimindeki rolü belirginleşecektir. Eğer değerlerin yok olmaması, yaşatılması isteniyorsa felsefe ve felsefenin bir alt disiplini konumundaki estetik dersi bu sürece bir şekilde dâhil olmak durumundadır. Çünkü "…toplumun varlığını devam ettirebilmesi, üyelerinin toplumsal bünyede bulunan norm ve değerlere başarılı bir şekilde entegrasyonuna bağlıdır." (Sarıçam & Biçer, 2015, s. 110). Bir ülkede herkes filozof olamayabilir ama yukarıda belirtildiği gibi çok yönlü düşünebilir, tarafsız düşünebilir, hoşgörülü olabilir, farklı görüşlere saygılı olabilir. Bunların yanı sıra; "…karar veren,

işbirliğine açık, ötekinin etik duruşuna saygılı, ahlaki ikilemler karşısında seçim yapabilen, empati becerisi kazanmış…" (Soyucak, 2015, s. 126) olabilir. Felsefe ve estetik dersleri sayılan bu nitelikleri ve değerleri bireylere kazandırabilme potansiyeline sahip derslerdir. Ancak bu potansiyelin aktüel hale geçmesi, bahsi geçen değişiklik ve düzeltmelerin yapılmasıyla daha olanaklı hale gelecektir.

KAYNAKLAR

Akyol, A. (2013). İslam Ahlak Felsefesinde Değerler Eğitimi, *Muhafazakâr Düşünce*, 9 (36), 41-66.

Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Bergson, H. (2011). *Metafiziğe Giriş*. (Çev. Atakan Altınörs) İstanbul: Paradigma Yayınları.

Cansız Aktaş, M. (2015). Nitel Veri Toplama Araçları. Yayımlandığı Kitap M. Metin (Editör), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (337-371). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (3. Basım). İstanbul: Paradigma Yayınları.

Cevizci, A. (2009). Felsefe. Yayımlandığı Kitap A. Cevizci (Editör), *Felsefe Ansiklopedisi Cilt: 6*, (101-120). Ankara: Ebabil Yayınları.

Cevizci, A. (2014). *Felsefeye Giriş* (3. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.

Çekin, A. (2012). Değer Açısından İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Kazanımları: Bir içerik Analizi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12 (2), 105-119. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/daad/article/viewFile/5000077004/5000071042 > (2015, Ekim 05).

Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88. <http://etarih.com/tarih/i_h_demircioglu/0012_DEGER_EGITIMI.pdf> (2015, Ekim 05).

Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Descartes, R. (2004). *Felsefenin İlkeleri.* (Çev. Mesut Akın) İstanbul: Say Yayınları.

Dombaycı, M. A. (2010, Mayıs). *Değerler Eğitiminde Felsefî Sorgulamanın Rolü*, Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Grand Cevahir Otel, İstanbul.

Dombaycı, M. A. (2011). Felsefe'nin Değer/ler'i, *Eğitime Bakış*, 7 (19), 59-62.

Dombaycı, M. A. (2013). Felsefe İçin Öğretim Programı & Öğretim Programı İçin Felsefe. Yayımlandığı Kitap B. Çotuksöken ve H. Tepe (Yay. Haz.), *Çocuklar İçin Felsefe Eğitimi* (135-160). Ankara: TFK.

Gömleksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 95-134. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423936422.pdf> (2015, Ekim 05).

Gürsoy, K. (1991). Felsefe ve Hoşgörü, *Felsefe Dünyası,* (1), 18-21.

Gürsoy, K. (2006). *Bir Felsefe Geleneğimiz Var mı?* (1. Baskı). İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Halstead, M. (2005). Values and Values Education in Schools. Yayımlandığı Kitap J. M. Halstead and M. J. Taylor (Editörler), *Values in Education and Education in Values* (2-13), London: Routledge Falmer Tylor & Francis Group.

Jaspers, K. (2007). *Felsefe Nedir*. (Çev. İsmet Zeki Eyüboğlu) İstanbul: Say Yayınları.

Kaymakcan, R. & Meydan, H. (2011). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları ve Öğretmenlerine Göre Değerler Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21), 27-51. <http://ilahiyat.beun.edu.tr/wp-content/uploads/2013/11/h.-meydan-DKAB-de%C4%9Ferler-e%C4%9Fitimi.pdf> (2015, Ekim 05).

Keskin, Y. & Coşkun Keskin, S. (2013). İlkokul (İlköğretim) Sosyal Bilgiler Programlarında Milli Bilinç ve Barış Değerinin Tarihsel Serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17 (3), 51-86. <http://www.tsadergisi.org/Makaleler/15309841_151_51-86.pdf> (2015, Ekim 05).

Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (3), 361-388. <http://www.jasstudies.com/Makaleler/1525651026_19Kurtdede%20Fidan,Nuray_S-361-388.pdf> (2015, Ekim 05).

MEB. (2009a). İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (2015, Ekim 06).

MEB. (2009b). Felsefe Dersi Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (2014, Aralık 12).

MEB. (2009c). Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Estetik Dersi Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (2014, Aralık 12).

MEB. (2010a). İlk Ders Konulu Genelge. <http://afyon.meb.gov.tr/2010/09/23/23092010ilkders.pdf> (2014, Haziran 09).

MEB. (2010b). Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72,> (2014, Mayıs 13).

MEB. (2011). Ortaöğretim 11. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (2014, Mayıs 03).

Orhan, A. (2013). *Hayat Bilgisi Dersi Programının Karakter Eğitimi Açısından Öğretmen ve Öğrenci Perspektiflerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Önal, M. (2006). Değer. Yayımlandığı Kitap A. Cevizci (Editör), *Felsefe Ansiklopedisi Cilt: 4* (51-62). Ankara: Ebabil Yayınları.

Özen, Y., Güleryüz K. & Bulut Özen, H. (2012). İlköğretim 1-3 Sınıf Hayat Bilgisi, 4-5 Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerler ve Değerler Eğitiminin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 277-286. <http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/30a1._ozen.pdf> (2015, Ekim 05).

Russell, B. (1994). *Felsefe Sorunları*. (Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Sarıçam, H. & Biçer, B. (2015). Affedicilik Üzerinde Ahlaki Değer ve Öz-Anlayışın Açıklayıcı Rolü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35 (1), 109-122. <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000098718/5000119063> (2016, Nisan 14).

Soyucak, R. (2015). Felsefenin Değerler Eğitimindeki Rolü. *Özne Felsefe ve Bilim Yazıları*, 11 (22), 109-127.

Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (16. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Taşdelen, V. (2007). Felsefe Eğitimi: Bir Yaşantının Peşinde. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 277-294. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/153/1135.pdf> (2016, Şubat 01).

TDK. (t.y./a). Büyük Türkçe Sözlük. *Güncel Türkçe Sözlük "Değer" Madde 1 ve 7*. <http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts> (2015, Ekim 13).

TDK. (t.y./b). Büyük Türkçe Sözlük. *Eğitim Terimleri Sözlüğü "Değer" Madde 1*. <http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts> (2015, Ekim 13).

Tekindal, S. (2009). *Duyuşsal Özelliklerin Ölçülmesi İçin Araç Oluşturma* (2. Baskı).

Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Topdemir, H. G., (2008). *Felsefe* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Bir Durum Çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (9), 1-23. <http://www.ijoess.com/Makaleler/591816596_SYasar&TCengelci.pdf> (2015, Ekim 05).

Yaşaroğlu, C. (2013). Hayat Bilgisi Dersi Kazanımlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 8 (7), 849-858. <http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1043350141_49zYa%C5%9Faro%C4%9Flu%20Cihat-1-trh.d.ark.-849-858.pdf> (2015, Ekim 05).

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522. <http://www.tubar.com.tr/TUBAR%20DOSYA/pdf/2006BAHAR/19.31.kubilay yazici.s.499-522.pdf> (2015, Ekim 13).

Zabun, B. (2013). Değerlerin Sosyolojik Öğretimi: Ortaöğretim Sosyoloji Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Analizi. *Akademik Bakış Dergisi*, (38), 1-11. <http://www.akademikbakis.org/eskisite/38/34.pdf> (2014, Haziran 04).

SUMMARY

This study aims to examine the curriculum of philosophy and aesthetics courses at secondary education with respect to their relation with value/affective domain attainments and to demonstrate the relation of these courses to values education. For it is considered important to reveal whether values education, which has recently been a topical issue in Turkey, is reflected in these courses. The study employed the method of document analysis, examining documents and resources related to the topic.

In this context, the study investigated the effect and role of curriculum, which are an important tool of education, in the attainment of values by taking into account the relation between the concepts of value and affection. Within this framework, the 2009 curriculum of the Philosophy and Aesthetics courses, which are considered to be directly related with values, were analyzed in terms of affective attainments and values. It was evaluated whether values and affective attainments, which have the potential to lead to the gain of values, are adequately covered by the curriculum and how these courses affect the process of values education. In the light of these evaluations, the study attempted to reveal the significance of Philosophy and Aesthetics courses for values education.

It was observed that some of the curricula applied in Turkey clearly express the values while others reflect the values directly through attainments. From this point of view, it was thought that the same should apply to the curriculum of the philosophy and aesthetics courses. However, the present study found that the curriculum of both

philosophy and aesthetics courses are far from that. It was observed that although the general objectives section of the curriculum of the philosophy course includes affective aims, neither these aims are reflected in the attainments nor the attainments aim at the attainment of any value. Apart from this, the mentioned curriculum does not specify which values are desired to be acquired. It was considered that the curriculum of the philosophy course, which includes only 9 low-level affective attainments, does not make any contribution to the values education. The omission of this point in the curriculum of the philosophy course, which has a high potential to provide the attainment of values, was evaluated as a deficiency.

The situation of the aesthetics curriculum appears to be similar to that of the philosophy curriculum. It was observed that attainments in this curriculum are also far from providing the gain of any value because all the attainments are made up of verbals belonging to the cognitive domain. Unlike the curriculum of the philosophy course, the aesthetics curriculum clearly specifies some of the values that are envisaged to be gained by the students. However, none of these values are reflected in the attainments, and it is not specified how they will be gained. These features of the curriculum of the aesthetics course were considered as a deficiency of this course which is the most closely related course to the values.

As a result of the findings obtained, it was emphasized that a strong link should be established between these courses and values education. For the nature of these courses mediates the gain of such values as tolerance, impartiality, and respect for different views. In this respect, it was emphasized that the curriculum of these courses should be updated so as to eliminate the existing deficiencies and include these courses into the framework of values education. For this purpose, the study benefited from the ideas of prominent philosophers in the history of philosophy. Emphasis was laid on the qualities to be possessed by individuals that have received philosophy education, such as multifaceted thinking, objective thinking, being tolerant, respecting different views.